

De speciebus et definitōnibus anime

Anima in cōmuni accepta fm q̄ ē originale p̄ncipiū oīm suarū potētiarū. Et huius libri subiectū. Cuius sunt tres species. **Que sunt.**

Anime in generali dēderate sunt due definitiōnes in textu posite in ista definitiōni figurē. Inter q̄s p̄ma ē materialis. sc̄da formalis.

Aia in cōi accepta h̄z sub se q̄nq̄ potētiarū genera. **Que** iō sic s̄z appellata. q̄z sub eis p̄ueniunt multe potētie sp̄ciales. **Genera** autē quinq̄ sunt.

Vegetatiua p̄ quā uiuere (q̄d ē p̄p̄t̄ essentialis act̄ aie p̄pter hoc nō p̄ueniens puris naturalibz) inest oibz uiuentibz. Huius autē vita ē occulta eo q̄ op̄atōes ei⁹ sunt manifeste naturales inquantū p̄ficiuntur p̄ qualitates elementales et occulte aiales.

Sensitiua q̄ excedit potē in p̄fectōis gradibz. Inextis nō plācis ut pot. s̄z aialibz p̄fectis et imperfectis. **Que** p̄pter eleuatōem sup̄ potē requirit materiā magis organicā et distinctā in q̄tū fm formales grad⁹ p̄fectiōnū entelechyaz disponunt alterabiliter potētie materiay ut in cōmentarijs dictum fuit.

Intellectiua q̄ nō est ex traduce s̄z deforis corpi disposito increata. requirit materiā maxime distinctā p̄pter potētias. quas h̄z multiplices quaz aliquę pura sensitiue sunt p̄ p̄cipitōem rōnales. rōni etiā in hoīe multipl̄t̄ subseruientes. eo q̄ aīma intellectiua in corpore posita est in op̄atōe intellectuali multipl̄t̄ ancilla. ad phantasiā fm eē suum inferius naturaliter conuersa.

Materialis anime definitiō q̄ est p̄ma.

Anima est act⁹ p̄mus corpis organici. phisici vitā habētis in potētia. Quā phis ve/natur p̄ sex diuisiones. et p̄bat p̄ singula mēbra. **Est** etiā act⁹ p̄m⁹ corpis phisici. quā sine ea corp⁹ phisicū nō manet nisi equo. eo q̄ aīa recedere corp⁹ marcescit. **Q̄z** autē sic corpis organici p̄bat p̄ locū a minori de plētis. q̄ sunt aīa ip̄fectissima in q̄b tū cor⁹ pus subiectū habet organa tamen nō sunt instantū distincta.

Formalis que est secunda.

Anima ē p̄ncipiū p̄mū q̄ uiuim⁹. sentimus. mouemur fm locū et intelligim⁹. Quā ve/natur ex uiuentū gradibz. **Et** p̄uenit cuiuslibet aie fm pres et analogice. **Q̄d** ondit in/ductiue. eo q̄ aīa vegetatiua ē p̄ncipiū p̄mū q̄ uiuimus. id est uiui sumus. **Sensitiua** q̄ sentimus. id est quo sentitiui sumus. **Et** intellectiua qua inintellectui sum⁹. **Q̄z** p̄z q̄ uerba in hac definitiōe posita nō dicunt actus sc̄dos sed p̄mos.

Vegetatiuū q̄d distinguit p̄ suū obiectū sc̄z Alimentū q̄d est eidē substārialiter p̄mū/ctū. eo q̄ necesse est ip̄m p̄ decoctōnem assimilari nutritio. quod fieri nequiret nisi sibi coniunctum fuerit.

Sensitiuū cuius obiectū est separatū fm locū in potētia. iquātum res ip̄e singulares siue sensibiles tendunt p̄ suas similitudines siue spes in animā solum.

Appetitiuū p̄ q̄d tendit aīa in rem. eo q̄ bonum est eius obiectum. cuius est boare. id est appetitum ad se vocare.

Motiuū fm locū p̄ q̄d fit executio decreti p̄ intellectū vel phantasiā. q̄ ip̄a mouet ad adeptōem talis boni apparentis vel simpliciter.

Intellectū p̄ q̄d res intelligit̄ tēdit i aīaz. eo q̄ sensus et intellect⁹ sunt due potētie passiue siue apprehensue ut in sc̄do et tercio libris diffuse dictum fuit.

Conclusio de hīs tribus aīabus est.

Nō p̄nt in vno uiuētē siml̄ v̄l successiue tres esse aīe p̄dicte. Quāuis iuxta sententiā phi in. xvi. de aīalibz nō sunt uiuū et sensibile simul nec animal et equus.

Probatō. q̄z vniū q̄d est in vna sp̄e est vna forma. si q̄ semē haberet p̄mo aīam vegetabile sicut subam. et postea acq̄reret sensibile. mutaret de forma vna subali in aliā. et de cōplexione vegetabilis ad cōplexiōem sensibilibz. et hoc absurdū est. **Et** sic in hoīe rōnale est subiecto idē cū vegetabili et sensibili. s̄z p̄ esse alterz est q̄z ut in cōmentarijs dictū fuit. vna suba est aīa rōnalis a qua effluunt potētie vegetatiue. sensibiles. et intellectuales. Quaz q̄dam affixe sunt corpi. q̄dā nō. **Et** ideo q̄ nō sunt affixe corpi nihil p̄tutis h̄nt q̄d educat eas de corpore materia. S̄z potius ille sunt q̄dam similitudo lucis intellectus in natura. p̄pter q̄d ab extrinseco simpl̄t̄ in p̄ceptū introducitur aīa rōnalis. **Et** sic p̄z q̄ he p̄p̄ones. **Principiū** vite est in semine. et p̄ncipiū sensus. sunt dupl̄t̄ exponēde. **Uno** ut p̄ncipiū vite vocet entelechyā corpis organici fm potētia vite. et sic p̄ncipiū vite nō est in semine. neq̄ etiā p̄ncipiū sensus. q̄z si hoc mō p̄ncipiū vite esset in semine plante vel aīalis. tunc semen esset planta. q̄n est semen plante. et eēt ant̄ mal q̄n est semen aīalis. **Si** autē p̄ncipiū vite vocet q̄d est ad vite organa opans. sic p̄ncipiū vite ē in semine. eo mō quo ars est in instrumentis artis. **Et** h̄ mō etiā aīa est in semine sicut ars. et nō sicut entelechyā corpis organici. **Ars** em̄ est factiū p̄ncipiū fm rōnem opans. **Uterius** tū d̄z q̄ illud q̄d est in semine est aliqd aīe et nō aīa. est em̄ actus seu opatio aīe. **Et** ita in spū et calore seminis sunt virtutes celestes valde mirabiles. In spū q̄dē sunt sicut in subiecto q̄d informant. In calore autē sicut in instrumēto p̄ q̄d suos actus explicant in materia p̄cepti. **Uñ** p̄tus calor̄is ignis est p̄gregare subtile sibi homogēnū. et segregare grossum terrestre. **Quo** facto terminat̄ humidū subtile attractū ad modū et formā mixti. et resultat ex humido spūs pulsans in ip̄o sicut motor in mobili. **Et** he tūc p̄tutes celestes q̄ sunt in ip̄o quantū possibile est eleuant et assilant equalitati celi. remouentes cōplexiōem ip̄ius ab excellentia p̄rioroz agentū et passiuoz. fundantes ip̄m quantū possibile est in medio celo sili. et tunc illud est p̄p̄inquum ut suscipiat vitā et vite opa. **Que** q̄z sine aīe p̄tute et mēbroz p̄tutibz fieri nō p̄nt. **I**deo aīe virt⁹ et mēbroz tunc informant spūm et calore ut forment figuras organoz p̄ q̄ exercēt aīe et vite opa. q̄b in figura p̄fectis p̄tute intellectus p̄mi causat̄ in eo aīa q̄ opatur opa vite. et hec terminat̄ ad multiplicatē virū organicaz p̄ intel/

Epitoma triū librorum de anima

fectus mouentes sphaeras inferiores. hoc est p̄ virtutes eorū q̄ sunt in semine. Quis igit dicitur virtutes sunt in semine plantarū et animalū. sicut ars actu opans est in instrumentis artū. Et h̄ mō vt dictū fuit ē aia in semine et cū manfestant hoc opa erit manifestatio virtutū ip̄arū successiua. eo q̄ p̄mo manifestant virtutes ignei caloris et mixti. et postea celestis et tercio in operibz anime et membroz incipiunt p̄mo opa q̄ sunt virtutū. q̄ sunt p̄ncipia vite. et cū manifestant vitē opa cōplementū aie erit p̄ intellectū. Igit̄ p̄pter hoc dicit Aristoteles q̄ nō sunt ista sicut cū suo cōplemento. Sicut em̄ humor seminis nō fuit attractus et digestus sicut cū figuratōe membroz. Ita etiā nō est sicut vitē op̄ f̄m̄ genus plantę p̄ aiam vegetatiuā. et in animalibz nō est sicut vitē opus et p̄fectio sicut sensum ad genus et sp̄m̄ aialis. Sicut in planta succedunt sibi duo gradus. in animalibz tres. in hominibz quatuor. In alijs autē sunt gradus mixtionū et q̄ sunt aī vitē et vite p̄ncipia. In plantis em̄ vitē opus est ab eo qd̄ est sicut ars in semine qm̄ format organa plantę. plante autē p̄fectio. qm̄ aia vegetabilis est in ip̄is organis formatis. In animalibz sentire est esse. ideo etiā quando sunt organa sensus inest virtus animalitatis et post illam est adeptio forme specificę p̄fecte sicut determinatā formā que dat esse et rōnem in specie equo vel asino. Et sic intelligit̄ dictū Aristoteles q̄ nō ē viuū et sensibile sicut nec aial et equus sicut.

Aia vegetaria q̄ ē vt corpus organici actus in plāra. h̄z vegetatiuū p̄ pōna sub q̄ s̄z tres potentie speciales.

Nutritiua. Quis obiectū est alimētū sicut q̄ est potentia caro aiata. Ip̄m em̄ alimētū vt circa terrū dictū fuit p̄mo est dissile ip̄i nutritio et deinde fit sile et incorporat substantie ip̄ius alicui et q̄ quāto fuerit vicinū cōplexioni tāto citi⁹ incorporat. Et hinc est q̄ nutrimentū qd̄ est vniuersū hoīs cōplexioni venenū. est aliq̄ hōi nutrimentū. Sicut Albertus innuit. vij. libro aialū. tractatu. ij. caplo. v. dicens In nra p̄ntia in Colonia corā multis de socijs nostris p̄sentebat qdā tpe puella forte trū ānoz. q̄ statim vt dimittes bas de manibz matris. p̄ āgulos parietū discurrebat q̄rendo araneas. et oēs paruas et magnas comedit. et p̄ficiebat ex hoc cibo. et multū p̄e oibz cibis desiderauit eum.

Augmētatiua. Cui⁹ obiectū ē idē sicut q̄ ē pōna aiata q̄ p̄ augmētatiōē nō ad q̄ntū tantū nouū. s̄ p̄ p̄ntis quāritatis sicut qdā maioratio.

Generatiua. Cui⁹ obiectū est alimētū sicut q̄ est potentia hocaliquid. Et dicit̄ iste tres potētie. qz nutritio durat p̄ totā vitā aialis. Augmētatio p̄o et generatio h̄nt certū terminū. Et nōnūq̄ ip̄a virt⁹ augmētatiua deficit in aialis. et sic fit quāritas minor ea q̄ debet sp̄ci. et h̄ etiā accidit. qz nō sp̄ totū sperma vadit in matricē nec sp̄ totū qd̄ vadit ad matricē opaf s̄ aliq̄ ps illū. q̄ virtute et quitate sua opaf potius q̄ quāritate. Et aliquādo ē adeo pua. q̄ valde pūū p̄ceptū opatur. Et ita dicit Albertus in xvi. libro de aialibus. caplo. xvi. Ego vidi in Colonia puellam que in cruce nō uenit annoz nō habebat quantitatē vniuersū anni.

Nutritiua q̄ ē p̄ma potētia h̄z q̄ruor vires sibi subseruientes. que sunt

- Digestiua h̄z quatuor sedes q̄ sunt
- Retentiua
- Expulsiua
- Attractiua

- Os
- Stomachus
- Ep̄as
- Extremities venarū

De p̄mo p̄z. qz cibus vt auto est virt⁹ ignis. Albertus quandā p̄ masticatōem in ore suscipit digestiōē. qz virt⁹ tus digestiua est in interiori membrana stomachi. Illa autē eadem est cū membrana lingue et palati. et q̄ statim in ore incipit suam exercere opatiōem cum cibis p̄ masticatōem fuerit diuisus. Salua em̄ coadiuuat ad hanc digestiōē. eo q̄ in ip̄a est calor aliquis faciens aliquale decoctōem. Et p̄pter hanc digestiōē triticū masticatū magis maruſtat apostemata q̄ p̄tulum vel in aqua decoctum. Signum autē huius digestiōis est qz p̄ masticatōem cibi multum amittitur de sapore et odore qui prius fuerant in cibo.

De secōdo p̄z. qz stomachus (q̄ est intestinoz p̄ncipiū dicitur os ventris a stomos grece qd̄ est os latine) est in quo cibus cōpleta digestiōe digerit. nō solum calore stomachi. sed etiā adiutorio circūstantiū. sicut epatis a dextro. et splenis a sinistro. Quāuis autē ex succositare splen nō calefaciat p̄ se. tū calefacit p̄ venas multas pulsariles q̄ a corde veniunt ei. et p̄ venas non pulsariles. que veniunt ei p̄mum qd̄em a corde. et deinde ab epate. Calefit etiā stomach⁹ p̄ s̄rbū q̄ est circa ip̄m. s̄rbū em̄ de facili calefit p̄pter sepositatē que fit in ip̄o. et p̄ calore p̄ceptū calefacit stomachū ab anteriori. et cor calefacit eū a superiori. qz ibi appropinquat stomacho mediāte calore diaphragmatis.

De tercio p̄z. qz digestio cibi fit in stomacho post q̄ cū cibo cōmixta est aquisitas. accepta p̄ potum. Hanc em̄ oportet misceri vt sic ex tota materia sicut generet succositas q̄ de facili transeat lambendo et infundēdo se sup̄ venas epatis. post digestiōē autē in stomacho factam. aliquid attrahit stomachus. et aliquid p̄ venas mittit ad ep̄as. In stomacho autē sup̄fluitas illa vocatur chylus. et amplius digesta in epate vocatur chymus. Sicut in ossibus medulla et in vasis seminarijs sperma. Sup̄fluum autē et residuū quod est impurū et p̄mixtū stomachi p̄ portenarium transmittit ad intestina a quibus per venas miseraricas fugit ep̄as illam succositatē. Vene autem miserarice sunt venę graciles dure continuare pluribus intestinis. Et per illas procedit et effunditur illa humiditas semper manādo donec diuidatur in venas capillares que sunt in omni parte epatis nec possit vnq̄ effundi in tam pua vasa nisi p̄ aquisitatem potatam ita fieret meabilis. Aia em̄ nō est virtus aquisitatis potare nisi ista. Vene autem capillares que sparſe sunt per totum corpus epatis adunantur in gēbo epatis. et ibi faciunt venam magnam. Et in illa decoctōne fit sicut in omni eo quod coquitur. quod est succositas cōmixta. Quidam em̄ enatit in ip̄a quod

De potentijs anime vegetatiue.

est sicut spuma. et hoc est materia cholere naturalis. Et residet in ipsa grossum terrestrē. et hoc est materia melancholie. Et quiddā est subtile et purum. et hoc est materia sanguinis. Et quiddā remanet incompletū aquosum. et hoc est materia phlegmatis. Adhuc autē aliquid enatat sicut spumofum incensum. et hoc est materia cholere innaturalis. Et quiddā est eadem recedendo. incensum et incineratum. et hoc est materia melancholie innaturalis. Et quiddam stat viscosum quod diu di non potest. et ex illo fit phlegma innaturale et quiddam purum et terminatum. et hoc est ex quo generatur sanguis. Omnia autem hec fiunt in gibbo epatis in vena magna sub calore cordis vel membri quod est loco cordis in animalibus postq̄ p̄ venam emunctoria que ad renes descendit separata fuerit aquositas supflua. et emissā ad renes cum aliqua parte sanguinis. qui propter nutrimentū renū illuc deriuatur. Et tunc vena illa magna que a corde venit ad gibbū epatis in gibbo epatis diuiditur in duos ramos. quoz vnus ascendit et alter descendit. et diuiduntur p̄ membra. Et per illas venas sanguis defertur ad mēbra. exudans in extremitatibus omnium venarum. et cum exudaerit imbibitur membris et nutrit ea. Et sic quarta digestio vel sūm altam diuisionē tertia fit in extremitatibus venarū. eo q̄ ibi sicut dictum est exudat humor qui nutrit mēbra et in eisdem extremitatibus erit supfluitas que sudor vocatur. Et ergo sudor frequenter non fit nisi quādo plus q̄ oportet calefit corpus. et ex calore aperuntur officina venarū. In aliquibus autē propter maliciam cōplexionis accidit sudor sanguis. Quis autē etiā sudor ex alia cā fit sicut in ueris est hō q̄ sudauit quā voluit. sic Aug. di. libro. xiiij. de ciuitate dei. caplo. xxiiij. se. exp̄tū. Sed hoc vni est de mirabilibus que in natura fiunt.

Retentua q̄ opatur vt cibus rādiu fiet in vno loco donec debeat acēpiat alteratōem habet tres sedes

Stomachū videlicet quia postq̄ cibus in ore fuerit masticatus. et sic ad digestionem completam preparatus retinetur in stomacho donec alteratione sufficienti facta separetur per egestionem impurum a puro

Epar est secūda sedes eiusdem in quo vt supra patuit nascuntur quattuor humores. Est autem humor corpus humidū fluens et alteratum p̄ decoctionem ad nutrimentum membrorū. Est enim humor de substantia membri cibi sanguinei. phlegmatici. aut cholericī. aut melancholici. Aliquando vero est superfluus. et tūc necesse est ipsum de corpore euacuare quia nō sit malus aut quis sit cōuertibilis in nutrimentū bonū

Exremitates venarū sunt tertia sedes. qz nutrimentū exudās vt tactū fuit in extremitatibus oim venarū cū exudaerit imbibit membris et nutrit ea sicut tactum fuit

Expulsiua est in illis pribus in quibus sic expulsiua sunt p̄ncipaliter quatuor sūm q̄ quatuor p̄ncipaliter sunt supfluitates

Venter cū suis intestinis. vñ vt auctor est Aristoteles supfluitates q̄ generant in corpore animalū sūnt supfluitate cibi q̄ venter appellat. q̄ sunt supfluitates sicce q̄ sunt steruus et supfluitas vrine q̄ purgat p̄ vesicā. et alie supfluitates q̄ sunt sperma q̄ est decoctus in testiculis. et lac quod est coctum et dealbatum in mamillis in animalibus que lac habent. Vna autē est dñia oim supfluitatū cibi p̄ter sperma et lac. Omēs em̄ alie sunt ex impuro quod reijcit a natura. venter em̄ est receptaculus supfluitatis p̄me digestionis. et illo est terrestris et grauis et reijcitur siue expellitur p̄ anum. et qz oim animal indiget terrastrici bo. ideo oim animal habet h̄mōi supfluitates

Epar est ex quo eijcit etiā supfluitas. qz scda supfluitas est post scdam cibi digestionē que fit in epate. et hec supfluitas est humida q̄ trahitur cū cibo. eo q̄ sine ea non curreret per venas cibus neqz diuideret p̄ vias epatis. et colatur a cibo in gibbo epatis

Exremitates venarū sunt tertiū in quo est expulsiua. qz in extremitatibus venarū p̄ digestionē que ibi fit generat supfluitas et purgat sic q̄ p̄ venas redundat ad gibbū epatis. et inde lauatur p̄ emunctoria et deducitur p̄ renes ad vesicam et purgatur p̄ hypostasē. Et hec facit hypostasē in vrinis. et in alijs animalibus non habentibus vesicam coniungitur stercozi et emittitur cum illo

Quarta est in singulis mēbris. Et supfluitas eius est aliqui sperma. et aliqui impurū quod est ibi egredit p̄ sudores et sordicies corporis. Prima supfluitates vt tactum fuit habent omnia animalia. Secūda non habent nisi ea que multo indigent humido ad hoc q̄ cibus eoz currat p̄ venas in cut quadrupedia. Que autē in se humida sunt sicut pisces rara valde habent corpora et largas propter hoc respectu suorum corporū habentes vias vrinales. nō bibunt nisi ad cibem nutrimentū. et ideo non habent vrinam. qz supflūū potus cum stercoze emittunt sicut aues. Tercia autem cōuertitur in calibz i squamas et plumas. et iō hac non indigent. Quarta q̄ est ad speciei conseruationem omnia fere habent animalia

Attractiua est in tribus. scz in

Stomacho

Epate

Membriis nutriendis

De duobus p̄mis patet ex situ et fame. Et de tertiū. qz illa incarnant nutrimentū. Et subserunt sibi vene et arterie. Que sic differunt sūm dñm Albertum. quia vene sunt vie sanguinis in omnibus habentibus sanguinē. et illa est vtilitas eoz in omnibus illis que venas habēt. Et sunt due que in p̄mis oriuntur ab epate. Vna oritur a parte cōcana epatis que vocatur porta. Et vtilitas huius est q̄ nutrimentū trahit ad epar. Scda oritur supius in parte cōuepa. et huius vtilitas est nutrimentū ab epate deriuari ad membra. Et hec vocari solet vena venterem habens. Artere vero vocatur vene pulsantes quasi arte aeris vie. eo q̄ pulsant in eis spūs aeris per cordis diuolent expulsiū percussus aut ad euentationem cordis attractus. Aut etiam tentus ad materiam vocis

Augmentatiua vero et generatiua non subdiuiduntur

Epitoma triū librorum de anima

Sensitivū dividitur in sensus duplices	<p>Exteriores. q̄ sic dicunt eo q̄ deforis h̄ h̄c sua agentia siue obiecta. vel ex eo q̄ p̄ eos tan q̄ p̄ qualdā fenestras anim⁹ sentit. vel q̄ in p̄tia materie siue obiecti sentiunt</p> <p>Interiores vero quia proxima eorum agentia sunt intus. ⁊ quia organa eorum sunt intus in cerebro</p> <p>Propriū q̄ ab vno solo sensu p̄cipit vt color a visu. sonus ab auditu ⁊c.</p>
Sensibile est duplex. scz	<p>Per se. Et h̄ est duplex</p> <p>Cōmune q̄ a plurib⁹ p̄cipitur. Sicut magnitudo que a visu ⁊ auditu p̄cipitur. Et dividitur in q̄ncz que sunt. magnitudo. quies. motus. numerus. ⁊ figura. Que etiam talia vocant. quia aliqd̄ faciunt ad modū immutādi. Cuius ex emplū est. vt aliter immutat color magnus ⁊ parvus. Et similiter sonus vehemens ⁊ parvus. ⁊ res mota ⁊ quiescens</p> <p>Per accidens Quod sic dicitur. q̄ oīno p̄ sp̄m alienam ⁊ non p̄p̄iam p̄cipitur. sicut substantia petri vel filius sortis. p̄ nullū em̄ sensum accipit filatio sortis neq̄ etiam ipsū aliquid facit ad modum immutandi. quia siue res sonans sit sortis siue plato siue Iohans nihil mutatur p̄pter hoc de modo immutandi</p>
Sensus exterior h̄z sub se q̄ncz q̄ sunt	<p>Visus</p> <p>Auditus</p> <p>Olfactus</p> <p>Gustus</p> <p>Tactus</p> <p>Conueniunt autem isti quinq̄. quia sunt virtutes passivae recipiētes species sensibiles sine materia. sicut cera formaz sigilli recipit sine auro vel argento. vt in textu dicitur</p> <p>Cuius bonitas indicat bonitatem ingenij. Est autem signū etiam bonitatis ingenij quod raro fallit. vt dicit dñs Albert⁹ habere vngues albos plānos molles ⁊ tenues subrutētes ⁊ bñ perlucidos</p>
Visus qui est p̄ mus sensus p̄m viā p̄fectōnis h̄z	<p>Obiectū q̄ est color ⁊ aliqd̄ innominatū. Innominatū q̄ dem sicut id q̄ in tenebris videtur. sicut sunt squame piscium. oculi carcor⁹ ⁊ luporum</p> <p>Organum oculi qui s̄m philosophū sunt de natura aque ⁊ non ignis vt p̄bat in libro de sensu et sensato.</p> <p>Medium aer s̄m q̄ est diaphanus Est autē diaphaneitas q̄dā sp̄ialis p̄p̄ietas p̄ueniēs elemētis ⁊ elemētatis s̄m q̄ h̄nt q̄ndā p̄ueniētā cū diuino corp̄e. scz celo</p>
Auditus	<p>Obiectū est sonus Ad cuius generationē requirunt tria. mediū. p̄cussio. ⁊ p̄citiēs Et q̄dam est direct⁹ ⁊ q̄dā reflexus q̄ vocat Echo. Sp̄s vero soni est vox q̄ est repercussio aeris inspirati facta ab aīa ad vocale arteriam cum imagine significandi</p> <p>Organū Aures cum his q̄ ad earum cōpositionē requiruntur. de q̄bus inuenies in cōmentarijs paruoꝝ naturalium in quodam dubio</p> <p>Medium Aer ⁊ aqua licet differenter. quia aer est mediū ⁊ subiectum. aqua vero mediū sp̄ialis diffusionis tantū</p>
Olfactus (queꝝ peiores habem⁹ multis aīalib⁹ et ceteris sensibus)	<p>Obiectū. est odor qui nō est fumalis euaporatio. sed passio siccifac̄ta ab humido p̄ actionē calidi digestiui. alteratiua gustus de potentia ad actum</p> <p>Organum due partes narium ⁊ mamillarum anterioris partis cerebri vbi ordinatur ad temperandū excellentem frigiditatem cerebri ⁊ indispositionē que est in eo ex fumis ascendētib⁹ e loco digestionis</p> <p>Medium Aer ⁊ aq̄ rōne alicui⁹ cōis innotari. q̄ tā aīalia aquatica q̄ in aere ⁊ terra h̄z bitantia tanq̄ ab odore allec̄ta delonge querūt cibum siue nutrimentū.</p>
Gustus qui est quidam tactus	<p>Obiectū Sapor q̄ est passio humidifac̄ta a sicco p̄ actionem calidi digestiui alteratiua gustus de potentia ad actum.</p> <p>Organū Aeriū expansus p̄ lingue latitudinē. q̄ non in toto corp̄e sed in lingua palato ⁊ partibus eis p̄p̄inquis gustamus</p> <p>Medium Caro lingue q̄ gustus sentit p̄ mediū intrinsecū sicut tactus</p>
Tactus q̄ est forma licet plures sensus	<p>Obiectū. quatuor qualitates s̄me calidum. frigidum. humidum. siccum</p> <p>Organū nervus existens sub carne. Et non est caro organū siue instrumentū p̄imum tactus. Nec sufficit si dicatur tacta carne statim sentimus. igitur caro est organū. quia si quis h̄m̄inem vt dicitur in textu extenderet circa carnem etiam statim sentiret ⁊ tamen manifestū est h̄m̄inē nō esse organum tactus. Est autem h̄m̄en inis masculini generis pellicula qua inuoluit infans in vtero materno. ⁊ accipitur in p̄posito tamen pro pellicula vel membranula.</p> <p>Medium Caro q̄ sentit p̄ mediū intrinsecū quod est de suba sentiētis ex quo est sensus maxime animali necessarius p̄pter quod natura magis de eo fuit sollicita</p>

De potentijs anime sensitivae

**Intēiores sensus
sunt quinque scz**

Sensus cōmunitis
Imaginativa
Estimativa
Phantasia
Memoria

Sensus cōis

Obiecta quinque sensibilia cōmunita. Magnitudo. figura. numerus. quies. et motus. q̄ per se secundo sentiuntur a sensibus exterioribus
Organum est anterior pars cerebri que p̄pinq̄uissime contungitur organis sensuum ad quam recurrunt nervi sensibiles
Actus Tres. cognoscere sensibilia cōmunita. ponere conuenientiā et differentiā inter sensibilia diversorū sensuum sicut inter albu et dulce in lacte. et cognoscere sensatōnes. id est iudicia particulariū sensuum. eo q̄ potētia organica nō p̄ se p̄uere sup̄ sui p̄prium actum

Imaginativae

Obiectū Imaginabile siue illud qd̄ sibi mittit a sensu cōi. qz̄ circa tale ip̄a occupatur
Organum Anterior ventriculus cerebri Sed p̄ma pars cerebri diuiditur in tres presciz̄ in illam que est p̄pinq̄uissima organis sensuum et in illa est organum sensus cōmunitis
Alia est post illam in medio que non abundat humido. sed est aliquantulū terminata sic̄ eo. et illa est organum huius virtutis. et sic non est simplr̄ idem organū istarum virtutum. s̄ est fm̄ esse differens et in substantia idem
Actus eius est referuare re absente. Et in hoc differt a sensu. cuius officiu est recipere re presente siue in presentia materie. et ergo est alia potentia a sensu cōmuni. Et actus eius est imaginari quo imago fit in actu Secundarius vero actus eius est preparare imagines alijs quatuor virtutibus

Estimativae

Obiectum est non sensatum sumptum tamen de sensatis
Organum est posterior ventriculus illius p̄ime partis cerebri
Actus eius est elicere intentiones non sensatas quales sunt intentio amicitie. inimicitie. si delitatis. societatis. et c.

Phantasia p̄prie dicte

Obiectū Intēdēs nō sensate recepte p̄ modū ven̄ particularis speculatiue sicut estimatiua opatur eas p̄ rōnes appetibiles vel fugibiles. qz̄ phantasia p̄iuncta estimatiue fit practica
Organū eius est fere idem cū organo estimatiue. eo q̄ estimatiua nō est aliud q̄ extensio phantasia ad p̄xim Nec est inēdūens diversarū virtū interiorū. idē esse organū aliq̄ mō dūmodo spēs que sunt in organo diuersimode considerentur.
Actus est organū p̄ponēdo et diuidēdo sup̄ imagines et etiam intentiones memoriē

Memorie

Obiectum. Memorabile siue preteritum fm̄ rationem preteritū
Organum eius est in posteriori pre siue puppi capitis. h̄ns figurā laude q̄ est l̄ra greca v̄f porius labde q̄ silicudinē fere h̄z cifre de septe. et in n̄ro alphabeto vocal l. et format sic
Actus Referuare intentiones in preterito acceptas.

Appetitiuum dicitur in appetitū

Intellectiuum Qui vocatur voluntas in qua est iusticia virtus moralis

Sensitivū q̄ diuiditur in appetitum

Inscibile. cuius obiectū est bonum arduū. Cuius sunt quinque passiones. timor. audacia. spes. respectu boni. et ira et desperatio respectu mali in quo etiaz sunt h̄e virtutes

Fortitudo
Magnanimitas
Magnificencia
Manuetudo

Concupiscibile. cuius sunt sex passiones. Tres respectu boni. Amor. desiderium. delectatio Tres respectu mali. odium. fuga. tristitia. Et in ip̄o sunt h̄e virtutes morales

Temperantia
Liberalitas
Affabilitas
Veritas
Eutrapelia
Philoromia

Intellectiū dicitur in intellectum

Agentem. Cuius obiectum est vniuersale in potentia. quia intellectus agēs facit vniuersalitatem in rebus et per eum est anima omnia in facere

Possibile Cuius obiectum est v̄le in actu. et p̄ eū est anima omnia in fieri. Et eius sunt tres operationes. Simplicium apprehensio. cōpositio et diuisio. et discursus syllogisticus

Epitoma anatomie quod est supplementū

Motuum fm locum est aliud genus quod proprie non diuiditur. sed virtus motiua executiua residet in neruis. et musculis de qua ad longum in quadam questione dictum est in cōmentarijs

Ad motū tñ pgressi uñ reqrunt plura pñcipia

Appetibile. Mouens immobile

Potentia decernens. intellectus vel phantasia

Imperans Voluntas vel sensitiuus appetitus

Frequens Virtus motiua residens proxime in posteriori pte capitis licet originaliter in corde vt probatum fuit in cōmentarijs in dubio

Epitoma anatomie quod est peripleroma eorum

que de virtute nutritiua et motiua in pmetarijs succincte stricim q scripta sunt

Membrium aialis vocat illud in quod diuidit et ex quo cōponit et integral corpus. Et p quod exercentur operationes animalū fm q sunt animalia. Vel membrū est ps corporis solida ex pma humorū p̄mixtione generatū. sicut dicit Auzcenna libro pmo fen. pma. doctrina. v. capitulo pmo

Membroy corporis animalū aliud est

Simile qd greci noiant homogeneū qd est p̄mū in aiali et est illud in qd cū diuisum sit corpus aialis nō diuidit in formā aliā mēbra et a q̄ incipit ppositio corporis aialis. et ipm est solū p̄mū mēbrū. Et istud diuidit diuisione elemēti q̄ est diuisio p̄mū qñ videlicet oēs pres diuidētes hñt nomē et rōem diuisi. Cui⁹ est exēplū vt caro. os. medulla. neru⁹. vena. chor. da. cartilago. et alia hmōia q̄bus incipit ppositio corporis aialis Quāuis em̄ qdam elemētoꝝ p̄mixtio. et humorū p̄plexio pcedat hec mēbra. ab illis tñ nō incipit pponi corpus aialis. Sed potius ab his et ex his q̄ dicta sunt. ppter qd p̄mixtio elemētoꝝ et p̄plexio hūoꝝ potius sunt de generatōe p̄mū hāz q̄ de p̄pōne mēbroꝝ aialis fm q̄ aial est. Corp⁹ em̄ aialis est qd̄cunqz est corpus organicū. et nō qd̄cunqz est mixtū aut p̄plexionatū. Per hec aut mēbra silia exercent etiā qdam aie opationes. vt sensus et motus p neruū. et motus p chordā. et tactus p carnem. sicut p medū. et sustentatio corporis p os et hmōi

Dissimile qd greci appellāt heterogeneū et est scdm mēbrū in ordie qd organū vocat vel organū qd pponit in forma mēbra ex plurib⁹ silib⁹ sicut manus. pes. caput. dorsus. pect⁹. et silia Hoꝝ em̄ qd̄libet pponit ex carne. et osse. et venis. et neruis. et chordis. et ceteris hmōi. p que exercent multe aiales opationes

Membroy simili qdam

Simplicia sunt vt caro et neruus. qz talia diuidunt in pres silēs in forma et nomie et rōne

Laro em̄ et neruus diuidunt in multas pres q̄ oēs in forma noie et rōne sunt silēs

Composita sunt vt chorda. musculus. man⁹ q̄ sic dicunt. qz p̄tunt in pres dissiles in forma noie et rōne. quāsdā ad minus. sicut manus nō diuidit in multas manus

Membroy ppositoy aliud est

Membꝝ vlt. et est illud qd in se hz multitudinē et vniuersalitatē q̄ndā partū ppositarum ad exercitiū multoꝝ actuū aie q̄ sunt actus vite. sicut caput hz aures ad audiendū. oculus ad videndū. distinctiones cellaz ad imaginandū. est mandū. memorandū. Linguam ad gustandū et vocandū. os ad cibum comedendū. dentes ad p̄tendū. et multas habet hmōi partes officiales. que tamen omnes deseruiūt sensibili anime p sp̄m animalē in capite vite potentias exercent. Et sic caput et silia nō sunt mēbra tñ cōposita et pres heterogenee corporis. sed etiā sunt mēbra vniuersalia

Membꝝ ppositū nō vlt. Sicut oculus q̄ tñ ordinat ad vnā opationē vite. Et sicut auris

Pro declaratione aut istius considerandū est q̄ mēbrū dicit duplꝝ Uno modo a diuisione que stat in ipso. qz dicitur a greco nomine memer memeris quod latine sonat diuisionē. Aliquādo autem accommodato vsu dicitur mēbrū in quod est p̄ma diuisio corporis animalis. Et tunc dicit mēbrum in quo p̄mo corpus diuiditur et ipsum vltius diuiditur in multa similia. et sic vniuersale mēbrū solum p̄prio nomie mēbrū vocatur. et hoc modo vt tactum est caput dicitur mēbrū vniuersale. et pes et manus tam minor que est sola manus sine brachio q̄ maior que est manus cum brachio. et pectus similis est tale mēbrū. Omnia em̄ hec dicunt mēbra vniuersalia et habēt in se pres alias dissimiles. sicut pes. pectinem pedis calcaneū et digitos siue pedicas Et manus volam et rāsteram et digitos. Et pect⁹ plurimas habet partes dissimiles Et omnes partes dissimiles in suis p̄tibus sunt composte ex his que sunt similes in partib⁹ sicut manus composita est ex carnibus neruis et ossibus vt manifestū est

Membra similia sunt in animalibus pfectis sanguinē habentibus. qualia sunt os. cartilago. neruus. chorda. ligamentuz arteria. vena. panniculus. quo mēbra inuoluunt. et caro que sup̄plet vacuitates Omne autē mēbrū cuiuslibet animalis habet virtutem naturalem per quā complet nutrimentuz suum Et hec virtus habet quattuor operationes. scz

Nutrimētū cōueniens attrahere.

Attractum rectificare

Rectificatū sibi et mēbris in quos est vnire

Et id quod est incōueniens et rectificari nō poterit a se expellere

dictoy de virtute nutritiua et motiua

Virtute suscipies et in alia refundes

Cerebri ¶ Quia cerebri virtute vite et caloris virtutem et spm a corde, et sicut epar transfundit etiam virtutes suas in alia. quia cerebri transfundit sensum et motum non absolute, sed in relatione ad cor. Epar vero transfundit nutritiua virtute non absolute etiam licet Galienus dicat de utroque predictorum

Epar

Suscipies et non das et tale in omnia si sanguine huius est

¶ Caro. Et in non huius sanguine est id quod loco est

¶ Patet quod caro eundem modum habet in mollibus que os in duris membris. De enim due virtutes a corde et epare in generationis principio sumuntur per quas subsistit et ille in eis quiete manent et non ministrant ab eis alicui alij membro. hoc enim non nisi a corde fieri omnia secta peripateticorum testatur

De horum virtutes habentium aliud est

Non suscipies ab aliquo quod sit in corpore sed oibus dans Et tale est

¶ Cor. Quamuis Galienus dicat ipsum suscipere nutrimentum et virtutem nutritiuam

Quartum quod nec est suscipiens nec dans non est habile

¶ Ratio quod sicut in macrocosmo est ita etiam erit in microcosmo. sed in maiori mundo non est aliquid quod nihil a motore recipit. Tres igitur membrorum differentias prenomina- tas necesse est in omni animali conuenire.

Membrorum quedam sunt

- ¶ Principalia
- ¶ Ministrantia

Individua sunt tria

¶ Cor a quo influitur virtus vite

¶ Cerebrum a quo sensus et motus siue virtus sentiendi et mouendi in relatione ad cor ut tactum est

¶ Epar a quo iterum per receptionem quam haurit a corde fit virtus nutriendi. propter quod inter ista est sicut in sphericis celestibus. Ibi enim est primus motor qui oppositus est in agere eorum mobili. Et quocumque sunt alij sunt motores moti. virtutes mouendi accipientes a primo motore. Et spiritus cordis est sicut spiritus luminis solis cui applicant omnia alia. et accipiunt virtutem ab ipso. et tunc possunt pagere suas operationes. Spiritus autem non accipit aliquid ab alijs. propter quod pythagorici dixerunt solem esse cor celi. eo quod celum dicebant magnam animam. Hec sunt in omnibus animalibus perfectis. in alijs autem sunt membra huius corporis respondentia que supplent vices eorum

Principalia sunt duplicia quodammodo operantur ad salutem individui et quedam ad conseruationem speciei.

Species

¶ Testiculus. quia cum tria sunt constituentia animal in individuo. scilicet subiecta materialis que est materia et forma secundum genus sunt in corpore ipsum animal vocantur principalia. Epar quidem substantiam materiam. cor formam vite que est generatio animalis per generationem vnus ex alio. continuatur per hoc quod virtus formans collata est semini a generante. et hanc operatur in relatione ad cor testiculus.

Ministrant operantur id in quibus membrorum principale operatur

¶ Cordis minister preparator pulmo qui preparat et spiritum

¶ Cerebri minister preparator epar. quod illud preparat sibi nutrimentum. et alia sibi nutrimentum ministrantia

¶ Epatis minister preparator stomachus et mesenterice

¶ Testiculorum minister preparator vasa per que ministrant spermata. sicut forte cerebri et aliquo modo totum corpus

Ministrantia sunt duplicia quodammodo sunt que

Ministrant deferens id in quo membrorum principale operatur est operatur sua et sic delator

¶ Cordis operatum deferens est arteria que defert spiritum vite a corde in membra

¶ Cerebri operatum deferens est nervus deferens sensum et motum per totum corpus

¶ Epatis operatum deferens vene

¶ Testiculorum operatum deferens virga

Anatomie quod est supplementū

¶ Ista membra sunt in quolibet animali. eo q̄ sine his non vivit animal.

Membrorum adhuc sunt alie tres dñe. Quedam sunt

¶ Operantia esse animalis sicut quodlibet membrorum principale vt tactum fuit. quia illa suas operationes ad esse animalis complent
 ¶ Auxiliantia tñ que sunt creata ad aliorum auxiliu sicut pulmo ad eventarōem cordis in sanguine habentibz. 2 lachrymabile qd̄ vocat cilium oculi non sup̄ciliū ad salutē eius. 3. 2. ¶ Utruncq̄ istoz. Spar hz vñ nutrit satis 2 p̄nter auxiliū parat alijs digestionibus

Membra maiora corporis sunt

¶ Caput
 ¶ Collum
 ¶ Clibanus
 ¶ Brachia
 ¶ Pedes cum cruribus in quibus sunt

Capitis pres sunt

¶ Coronale In q̄ est origo piloz. vocatū ab alijs olla capitis. eo q̄ in ea p̄tinet cerebrum et a nōnullis clipeus. q̄ scutū est rotūde forme vel medium capitis 2 craneum
 ¶ Natam arabice est in anteriori pte post primā futurā. 2 supra frontē 2 est locus in infantibus q̄ non statim indurat. 2 ab alijs vocat proza capitis. 2 induratur postq̄ fuerint indurata omnia ossa corporis. Et hoc est ex eo q̄ cella que sub ea est multū est medullosa q̄ talis mollicies erigitur ad optimā receptionem formaz que est ibi.
 ¶ Pyxis siue puppis capitis est post vltimā futuram. 2 supra collum. Caput enī naturaliter habet figuram sicut sphaera cōp̄ressa aliquantū oblonga. que est sicut navis. 2 tūc mediū d̄ carina. 2 p̄or proza 2 posterior puppis

¶ Cerebrū retrahit sub puppi vt ibi sit proximiū principii motus p̄gressivi. 2 membrorum motuoz. Anterior autē qd̄ est sub proza magis est vacuū. vt capiat sp̄s 2 formas sensibiles in suis medullis. Cerebrum autē qd̄ est intra testā involuit duabz pelliculis q̄z sup̄ior circa os capitis p̄pter suā duriciē d̄ dura mater posita in exteriori vt magis defendat Interior involuēt cerebrū d̄ pia mater. p̄pter qd̄ leniter suscipit cerebrū tenentudinē. Dura mater suspendit ad dentes futurarum. als decideret 2 sua duricia cerebrum lederet. 2 similiter organa omnium sensuum tam exteriorum q̄ interiorum.

Collum d̄ totum illud qd̄ interfacet inter faciē 2 clibanū peccoris 2 qd̄ sequitur linguā. 2 qd̄ p̄tinet inf̄ caput 2 spatulas. 2 inf̄ mentū 2 thozacē. 2 h̄ pres eius principales plures. scz

¶ Spondiles
 ¶ Guttur
 ¶ Trachea
 ¶ Strophagus

¶ Clibanus vocat totū illud qd̄ est inter collū 2 finē ventris in inguine. Et dividit in duas ptes. scz in pectus 2 ventrē Et inter ea est pellicula sepans que vocatur diaphragma que p̄ latitudinem 2 sp̄ssitudinē dividit corpus. p̄tie tamē inferior regio sub diaphragmate clibanus appellatur. eo q̄ in ipso coquunt ea que p̄tinent ad nutrimentū. Superior s̄o in qua sunt membra sp̄ualia p̄tie vocatur pectus vel thozacē

Venter hz primo

¶ Lutem exteriorē vt cūllet satis notum est
 ¶ Syphac deinde q̄ est s̄mus p̄niculus sub ipsa. 2 vocat cutis interior. existēs infra inguen 2 supra myrach Alij vocāt illū myrach arabice. 2 latine ficteris. ab alijs s̄o vocatur longaoon Syrach autē arabice qliter tela vocat. sed hic d̄ tela operiens ventrem
 ¶ Racerti deinde
 ¶ Peritheron que 2 vocat alio noie Syrach est p̄niculus rotundus
 Syrbū q̄ est intra illud 2 est saccus q̄ si separatus esset 2 aliqd̄ poneret in eo retineret ipm
 ¶ Intestina que continentur ab istis p̄niculis qui cōmuni nomine vocantur tele. et ab alijs communi nomine syphac

Brachij s̄z multe pres

¶ Adiutorium
 ¶ Cubitus
 ¶ Arundines siue ossa focilla
 ¶ Rascera
 ¶ Pecten siue vola
 ¶ Digitus

De omnibus istis dictum est diffuse in p̄mē rarijs. et cū libri in vltimo tractatu in dubio quodam

Pedes hñt has pres que sunt.

¶ Os femoris quod vocat os ilij. os anche 2 scia siue pyxis coze s̄m d̄uersum resp̄ctum vt in eodem dubio supra

dictoy de virtute nutritiua et motiua

In corpore animalis sunt

Musculi
Nervi
Chorda
Ligamenta
Vene
Arterie

Musculus (q̄ est instrumentū motus voluntarij. et quo cōpletur motus vniuersalius q̄ mēbrū) est mēbrū nervosus
necessario. Cum enī dictū est in cōmentarijs in capitulo de tactu carnem esse mediū in tactu et tactū esse diffusū p̄
oia mēbra motiua. eo q̄ motus nō est sine sensu. Oportet hoc mēbrū etia esse ex carne. et q̄ caro laxa est et mollis
p̄ seipam. et mēbrū qd̄ dat motū aliq̄ debet esse p̄seruatiū. ideo oportet carnem talē esse inuolutā p̄niculo in quo cō
seruetur. Cum igit̄ reticularum diuidat̄ nervus motiuis oportet vacua reticularōnis impleri p̄ carnē in qua ner
uus dispergit̄. et ideo nervosa est. et appellat̄ caro. Et vt̄ p̄seruetur oportet ip̄a fila nervi circūteri sibi in pannicu
lum q̄ cludat̄ eam. et puoluat̄ vt̄ colligatur virtus eius ne defluat̄ in carnis mollicie. Nullus aut̄ motor corporeus
regit̄ in motu aliud aliq̄d qd̄ inordinatū habet motū p̄ seipm nisi aliquo corporeo trahente et relaxante id qd̄ re
gitur. sicut̄ cor regit̄ mēbra et sicut̄ fessor equū et idē est in omnibus alijs. Et ideo musculus mouens habet in mes
dio sui nervū p̄ se transeuntē sicut̄ axem q̄ veniens p̄ extremū suū ad mēbrū. alligatur mēbro et p̄ illum trahēdo
et laxando mouet̄ mēbrū. In medio quidem sui h̄z. q̄ ois virtus in medio p̄fortat̄. et ideo cum colligit̄ musculus mē
brū trahitur versus musculū. et cum laxatur musculus mēbrum redit̄ et recedit̄ a musculo. Contingit̄ tamē q̄ ali
quando tenuis est musculus et chorda p̄ua et subtilis. Ita q̄ vt̄ videt̄ aut̄ etiam visum fugit̄ omnino. Hoc em̄ qd̄
transit̄ p̄ musculū et mēbro qd̄ mouet̄ alligat̄ vocatur chorda. Et ex hīs scitur q̄ ois chorda est nervus qdam.
sed nō ois nervus est chorda. Et ergo quidam arabes dicunt q̄ chorda est megar musculū. id est axis. Quan
do q̄ mēbrum plures habet musculos in oppositos situs mouentes sicut̄ oculus et tunc vno se colligere et ad se mē
brum trahente alter extendit̄ et vt̄ laxat̄ chordam suam ne motum impediatur extendit̄ se versus mēbrū. Et si am
bo se contrahunt in oppositos situs trahentes tunc mēbrum directe stans inter verūq̄ p̄inetur. Ligamentū ves
ro nō est nervus sed multo durius nervo et terrestrius. et ideo nō habet sensum sicut̄ p̄dicta nec a cerebro descen
dit sed in colligatōne duoy ossium egredit̄ ex vtroq̄ in verūq̄ et dilatat̄ se sup̄ iuncturā sicut̄ inuolutus fumus. Sen
su aut̄ caret. q̄ si haberet sensum. p̄tinuum haberet dolorē ex motu et p̄usione ossium in iuncturā. Vene dicun
tur. q̄ eas venie sanguis. Est em̄ vena p̄ceptaculū sanguinis qd̄ aggrion greci appellant̄ mixti cōfusi q̄ cum spi
ritu naturali in quo plus sanguinis est et minus spūs. Arteria vero est p̄ceptaculū spūs naturalis mixti cōfusi q̄
cum sanguine in quo plus spūs est q̄ sanguinis. Vena immobilis est et exploratur emittendi sanguinis gratia.
id est p̄pter phlebotomiā. Arteria vero motu suo et pulsu habitum febriū ostendit̄. sphigmos vocat̄ apud grecos.
ip̄a intensio motus et remissio in corde nō arbitaria sed naturalis. Et oriuntur omes arterie a corde. Cum em̄
sunt duo cordis ventriculi dexter et sinister. dexter est versus ep̄ar p̄uersus. et occupatur in attractu nutrimenti et
exercitio quod ad illud exigitur s̄m p̄m et peripareticos q̄ dicunt q̄ ad illum nutrimentū elenatur. et ibi accipit̄
vire potentia et veram formam q̄ sicut̄ nutrimentū mouetur ad corpus mēbra. sicut̄ ex vniuersali generatione fo
nutrimenti mēbroz. Et ergo ab hoc ventriculo cordis arterie nō poterant oriri. sed a sinistro. Et ab illo duc̄ oriū
tur arterie quaz̄ vna vadit̄ ad pulmōnē et in ip̄o in multa diuiditur p̄pterea vt̄ aer per eam a pulmōne ad cor attra
hatur et viceversa sanguis a corde veniens qui subtilis est et spiritu plenus nutrit̄ pulmōnem. Occurrit em̄ in
arterijs aliq̄d sanguinis vt̄ tactum fuit̄ sed plus spiritus est in eis. et sanguis q̄ in eis decurrit est subtilis et tenuis
Ois em̄ nutrimenti pulmōnis transitus p̄tinuum est ad cor et a corde ad pulmōnē. Vene aut̄ huius sine arterie
origo est a cordis parte subtiliore in loco in quo vene penetrat̄ in ip̄m. et in hoc ab omnibus alijs diuersificat̄. q̄ vnā
habet simplicem tunicam. et ideo ab antiquis vocata est arteria venalis. quia ip̄a sicut̄ et vena sanguinis. vnicam
habet solum tunicam simplicem. Causa aut̄ illius est vt̄ mollis et lenior ad dilatatōem et p̄strictionem magis obe
diens. et vt̄ melius et facilius resudet̄ ex ip̄a quod ad pulmōnē dirigit̄ ex sanguine subtili vaporoso. q̄ magis cōue
niens est substantie pulmōnis nutriende similis. p̄pter em̄ cōplementum digestiōnis que facit̄ in corde in sang
uine illo. p̄tinquis est similis factus est substantie pulmōnis. Nec est ei necessaria alia digestio magna. sicut̄ alia di
gestione indiget̄ sanguis q̄ decurrit in ea vena que vocatur vena ventrem habens. maxime p̄pter hoc q̄ pulmōnis
locus est circa cor. et vadit̄ ad ip̄m virtus cordis calida facile digerens.

Spondiles colli sunt septem q̄ in omni animali inueniunt̄ nisi sic miraculū q̄ alicui aliqua addatur vel minuat̄
Sunt aut̄ oēs in dorso quod vertitur retrorsum rotādo ad modum portionis q̄ est maior semicirculo et habet an
illud additamenta p̄modum alarum. inter quas et rotundū suū est foramen satis magne quantitat̄. per quod
transit̄ nucha que est vicarius cerebri. Cum em̄ cerebrum dat virtutem sensus et motum toti corpori. ideo necesse ē
vt̄ q̄ totum cerebrum aliquid sue substantie et aliquid sue silitudinis mitteret̄ per totam longitudinem. et hoc fac
cit mitterendo medullam albam. que per colli et dorū longitudinem (que nucha vocatur p̄pter nervos ortos ab ip̄a
sua) motum toti inferiori parti corporis administrat. Ale autem sunt in quolibet. vna quidem a dextris et altera
a sinistris que ale sunt additamenta quedam defendentia nervos que egrediuntur ab ip̄is de nucha. Inter alas
autem os habent durum. per quod concluditur foramen per quod transit̄ nucha. et illud in medio sui habet addi
tamentum paruum contra foramen quod est defensionis causa factum ne aliq̄d nocentem intraret nucha.

Epitoma anatomie quod est supplementū

Isophagus grece arabice mery. latine os stomachi est post canam in posteriori parte colli versus spondiles dorsii. et applicatur cum ea in loco precessionis curvulorum canne cuius figura est sicut si canna in vna figura setetur contra diametrum et quod abscisum est pergameno sibi planam conducatur sufficiens. et postea altera canna huic applicetur integra. sic enim sibi applicantur mery et trachea. Initium autem mery ex parte oris est subradice lingue ita quod pellis interior palati producit ex pelle interiori isophagi. et inter cannam et mery est pellicula subtilis. non quidem ambiens ea. sed coniungens et colligans ea ne a se invicem recedant et isti sunt panniculi qui ex mery procedunt ad epiglottim que claudunt et aperiant. Isophagus autem vadit ad diaphragma quod vocatur paries. eo quod sicut paries partem nutritivam dividit a menbris spiritualibus. Vocatur autem pars mery etiam in quantum pectus per longitudinem dividit et ad utrumque istorum vadit mery. sed iuxta parietem pectoris descendit et per diaphragma vadit ad stomachum cui primum vadit. Et ideo de phus quod vadit ad ventrem.

Canna vocis sive trachea arteria est in anteriori colli et est creatio eius ex cartilaginibus circularibus. Ita quod figura sua et compositio est acsi circulus cartilaginis positus sit super circulum et sunt circuli inferius rotundi et superius mery sive isophagi non sunt complere circularionis sed sunt portiones maiores semicirculi circa mery in aritudinem gutturis ne sua duritia angustent isophagum et impediatur cibus sine quo non est salus animalis alicui.

**Collum sive guttur
habet duos canales
qui nominantur**

**Debra interiora in hōie
sunt duplicia scz.**

	Cor	
Spūalia	Pulmo	
Nutritiva	Stomachus Epar Renes Splen	Distinguntur autem in ventre vna pellicula media que vocatur diaphragma ut itatum dictum est.

Cor creatum est ex carne dura et forti ut per hoc magis resistat alterantibus et nocumentis eo quod in ipso est principium vite. Sunt autem in ipso omnes villos diversitates coherere. Longitudinales quidem attractivi. latitudinales expulsi. transversales retentivi. ut per eos omnes species motuum vite percipiat. Et est quantitas eius in tribus proportionata quantitati corporis animalis et sibi illam est primum sicut omne principium est primum quantitate et propter illud est dilatatum in basi ut hoc sufficienter ori possent ex eo et non grauetur supflua quantitate. propter constantiam eius diastoles et systoles. Tertium est quod proportionatur pectori et pulmone ut sit tanta eius mensura que et in pectore sine ossium lesione possit locari et a pulmone sufficienter euentef. Locatur autem alte ab ossibus ne tactu duro in percussionibus suis ledatur. Alia autem pars preeditur versus ossa. quod ibi non nisi in puncto ledi potest. Cor dicitur vero in lato sive amplo eius facti sunt tres ventriculi. et mediu illoz Aristoteles vocat mediu thalamu. in quo sicut dicit Galienus completur nutrimentu. Galienus autem vocat eam foueam non ventriculum. Basis autem ventriculi sinistri altior est. quod dextri. quod multum descendit basis dextri et hoc ideo. quod dexter ventriculus respicit epar unde ascendendo subtiliter et spūalior fiat ad nutrimentu spiritus et arteriarum. propter quod etiam a sinistro ventriculo cordis ut supra patuit arterie oriuntur. Non enim esse potest quod sanguis subtilior et spūalior ex quo generatur spiritus altior. Et inde etiam est quod os subtilioris sanguinis est strictius. et grossioris magis amplu. In corde etiam apparent duo ad ditamenta sicut due aures. vnum in sinistro. alterum in dextro ventriculo. quorum quodlibet etiam est tenet rugosum cum cor constringitur. et tensum quando cor dilatatur. et sunt dura. Hic enim sunt due arce que recipiunt. In vno quidem recipitur sanguis qui trahitur ab epare et in altero recipitur spiritus. qui trahitur a pulmone ut myseraice ulterius ministrant cordi. ut non grauetur ex nimietate. aut etiam deficiat ex diminutione. Et dure sunt ut non facile recipiant nocumenta. tenues ut bene obediunt motibus constrictionis et dilatationis.

Cor situatum est in medio pectoris. eo quod locus ille est reparior. et a nocumentis tutior. Sed declinat pariter versus sinistram ut det locum eparti quod est in dextro. licet enim splen sit in sinistro. tamen non est adeo mobile medius sicut epar. nec tante quantitatatis. Alia causa est ut frigiditas sinistri lateris que est ex splene reperitur. Etiam deest naturalis ad sinistram parum ne contumacem venam concavam que inter ipsum et epar gibbum protenditur. Omnis enim talis principalior et virtus est ex corde. et in dilatatione sua nutritur cum omnibus suis virtutibus naturalibus. Et ideo si qua animalia sunt magni cordis et cum hoc tumida proveniunt ex frigiditate. que sanguinem ad cor recurrentem calefacere

dictoy de virtute nutritiua et motiua

nō potest de numero talium animalū ē lepus. Si autē aliqua puorum cordium sunt audacia pro certo sunt calis da vehemēter et sanguis q̄ ad cor venit citi⁹ incalescit. ⁊ cū spū excutit ad mēbra ⁊ celefacto corpe puocat audaciā

Pulmonis creatio est ex quatuor substantijs. Quarum vna est canna que vocatur trachea arteria que mittit in ipam duos ramos magnos quoz vterq; diuiditur in ramos plures. Secunda est arteria venata que in ipam a corde diuiditur. Tercia sunt rami venaz et neruoz ad ipm director. Et hec tria coniungit caro quedam mollis et porosa creata ex tenuiori sanguine et subtiliori qui est nutrimentū eius. et ideo est plurimoz meatum suoz porozum mollis et rarus ad albedinē declinans. Et hoc verum est in omnibus pulmombus animalū pfectozum. que fm nature vigore sunt facta. Creatus autē est rarus vt in ipō capiatur et diuidatur aer et dirigatur ad cor⁹ dis congruentiam. et vt expellatur supfluitas ⁊ furiositas eius et grossities ab ipō. nunq̄ ei aliquid congrue fm naturam dirigatur nisi quod distributum est in partes. tale em̄ puenientius dirigitur et per hoc etiā digeritur. Pulmo autē cōparōnem habet ad aerem cor euentantē. quam habet epar ad cibum toti corpori congruentē. Est autē habens duas diuisiones suae alas vt quidam vocant quarum vna tendit ad dextram. altera ad sinistram. Diuisio autem sinistra habet duos ramos. dextra vero tres. Utilitas vero pulmonis nulla est nisi attractio aeris. Auxilium autem attractōnis aeris est vt preparatur cordi. plus quidem q̄ vno indiget impulsu quod ex eo fit vt si cōtingat ex aliqua causa impedimentum attractōnis aut ex subuersione aut tensione vocis longe aut quia horret aerem qui feret vel corruptus est q̄ aliquid traheretur aeris a pulmone vnde cor euentetur. Aer em̄ ille direct⁹ cordi a pulmone est vt euentet calorem cordis et vt nutriat et restauret spiritum vitalem in corde ex substantia aerea digesta. quia talis substantia vincens est in substantia spiritus vitalis licet sit mixtus ex plurium elementoz substantijs. Spiritus em̄ non est corpus simplex. quia non solus aer conuersus fit spiritus neq; solus nutrit ipm. nec sola aqua nutrit mēbrum. sed aerea est maior pars substantie eius. sed vtrūq; ipozum aqua et aer aut est pars nutrimenti. aut suo fluxu et subtilitate facit penetrare nutrimentum intra substantiam eius quod nutritur. Principalis tamen utilitas attractōnis aeris est vt recens aer frigidus habeatur intus. et expellatur inde qui iam incensus est. et fumosus factus est. qui ad caloris nō valet tēpamentum. Et raritas substantie pulmonis facit ad hoc quoniam aer nō solum penetrat in arterijs ipius. sed etiam penetrat in substantiam carnis ipius. Hanc igitur attractōnem aeris que requiritur necessario ad formatōnem vocis. pulmo qui est sicut follis duob; perficit motibus et duabus quietib;. Vna quies aeris est attracti ad pulmone et est in pulmone. incidens inter inspiratum et expirari aeris motum. et altera eiusdem est extra inter expiratum et rursus attractum. Similiter inter systolem. id est constrictōnem pulmonis et diastolem excessu est interciderē duas quietes. Systole em̄ facta ante diastolem ē q̄s vna. et diastole facta ante systolem iterata est quies altera. et sic cum respiratio pfiatur motu aeris ⁊ pulmonis erunt in pfectōne eius quatuor motus et quatuor quietes. eo q̄ motus semper terminatur ad quietem quādo est mor⁹ eiusdē generis. Pulmonis loc⁹ est magis ad sinistram. quia cum sit ventilabrum cordis. et cor declinat ad sinistram parump oportuit pulmone ad eandem partem declinare. Panniculus autem neruosus regit pulmone vt per eum sensum aliquem habeat et percipiantur nocumenta eius. Substratus est cordi limens ipsum vt eius tutamen existens.

Stomachus continuatur cum mery et cum inferioribus intestinis. Est autem substantia eius similis substantie neruozum. et ideo dilari et extendi et constringi potest et artari. Rotunde autem est figure superius vbi mery siue isophagus cum eo continuatur. Et ille idem locus est vbi velamen quod est diaphragma superius attingat. Inferius autem ampliatur. eo q̄ cibus residet inferius. et ille requirit locum amplum. et ibi etiam est carnosus. vt sua carnositate aliquod auxilium prester calori digestiui. Rotunde vero figure est vt minus lesionis sustinet at ab his que extrinsecus et intrinsecus incurrunt in eum. Et hoc est ideo. quia hec figura capacior est. et etiam vt efficiendum ab eo nō inueniat angulum in quo constringatur. Versus autem dorsum dilatur vt melius dorso et comodus apteris et insideat. Est autē hic ex duabus tunicis. quarum interior longitudinalis habet villos ad motum attractōnis pertinentes. Exterior autem latitudinalis habet congruos impressioni et expulsionī. Longitudinalibus autē villis in tunica intrinseca pmiscetur villi transversales siue transversaliter descendentes qui adiunat ad retentōnem attractoz. per hoc q̄ sunt obices reditus cibi et extenduntur cū longitudinalib;. Tercium autem modum villozū nō habet mery. eo q̄ nō est ad retinendum id quod est in ipō. Amplius Stomach⁹ digerit rari caliditate sibi innata q̄ etiam caliditatib; adquisitis a corporib; que sibi vicinans. Epar em̄ supponitur dextre parti illius desuper. illic em̄ rotundatur. et ideo apre supponitur ei sypma epatis. id est concauitas et cōprehendit eū ad diramentis suis sicut quibusdam digitis. Splen autem vt supra dictuz fuit in dubijs de parte motiua supponitur ei versus sinistram. Et longatus aliquantulum a diaphragmate. Si em̄ ambo ei supponerent splen et epar. nimis grauaretur. Cum em̄ epar sit magnum valde oportuit vt caput stomachi declinaret aliquantulum ad sinistram dans do locum ampliorē epari. Et ex hoc sequitur q̄ coangustet et impleat sinistram partem superius. Cū em̄ epatis magnitudo nō impleat inferius ventris. sed superius. consequens est vt fundus stomachi recuruet itez. ad dextram implendo spacium ad quod nō descendit epar. Et ex hoc dilatur locus spleni a sinistra parte sub stomacho. Est autem in inferiori parte eius foramen cui p̄tinatur intestinum quod vocatur duodenū quia duodecim digitoz latitudine habet sua longitudo. latitudine in digitis ipius accepta cuius est intestinū. Foramen autē illud stomachi vocat pozcanarius ppter sollicitudinem portanarij que inuenitur in ipō. Est em̄ strictius q̄ superius foramen quod vocatur os stomachi et est transitus eius quod digestū est et corruptū et itez. eius quod contrariū est per ipm. Iste enim

Epitoma anatomie quod est supplementū

meatus clauditur fortiter quousque celebrata fuerit digestio aut usquequo corruptus sit cibus propter aliquam idigestionis causam. Deinde aperitur usquequo compleatur expulsio. Præterea stomachus predicto modo existens nutritur ad conseruationem sue substantie indiuidue tribus modis quoque primus est quod fouetur et vegetatur subtiliori cibo ad huc in eo existente. secundus autem est per sanguinem qui ad ipsum venit per venas que diriguntur ad ipsum ab epate. tertius est per id quod ad ipsum redundat effusum ex epate tempore vehementis famis. Hoc enim est sanguis rubeus quod tunc nutrit eum.

¶ Intestina sub stomacho sunt sex quoque plura sunt valde longa et multis inuolutionibus inuoluta. Cuius causa est ut cibus transiens per stomachum et intestina attrahatur ab orificiis venarum a syma epatis ad stomachum. et intestina directarum. que miseraice vene vocantur et non attrahunt orificia earum nisi quod tangunt et quod lateat de puro cibo in profundo et non tangitur ab orificio vene. Aut impossibile est attrahi aut impossibile est attrahi tonum et ideo sagax ordinatoz nature ordinauit multa quatenus quod in vno orificio venarum non rãgit. tangat in alio. Ordinauit longa ut quod in vna parte non attrahitur. in altera trahatur. Ordinauit inuoluta ut quod in vna parte de cibo est in profundo circa centrum intestini. in altera inuolutioe per angulum ad quem impingit conuertatur ad ipsius periferiam. id est circumferentiam. et sugatur a miseraica. Ex quibus patet quod cibus manet diu in istis transitibus. Et ex hoc homo duo consequitur quoque vnum est quod non semper sollicitus est de cibo sicut animalia que curta et resera habent intestina a quibus cito sepatur cibus etiam indigestus. Alterum autem est quod non continuet sede eicit stercus per partes sicut alia quedam animalia. sed stat et congregatur in inferioribus intestinis usquequo hora comperente eiciatur.

Duo denum

Ieiunum

Intestina sunt Sex que sunt ista per ordinem

Longum quod vocatur subtile inuolutum.

Obum quod alio nomine vocatur monoculum

Cholon greco nomine in quo est passio cholica.

Rectū quod est ex tale quod est ficeris. i. myrach intestini quod alij vocant longam

¶ Duodenū quod est primum intestinum continuatur ad portanarium stomachi et quasi in omnibus opponit vacuum quia sicut mery non est nisi ad attrahendum ad stomachum superius. Ita istud non est nisi ad expellendum a stomacho. Inferius autem est strictius quam mery. Et est eius amplitudo tanta quanta est ipsius portanarij

¶ Secundum est intestinum ieiunum in quo primo incipit inuolutio. Dicitur autem sic quia ut in pluribus semper inuenit vacuum in animali mortuo vel interfecto. Cuius duplex est causa. Prima quoniam in illo multum est de miseraicorum venarum orificiis et post ipsum in duodeno. et ideo attrahitur totum quod de chylō cibali est in ipso ad epam propter propinquitatem quam ad epam habet. et hoc est intestinum quod propter exiccationem miseraicarum constringitur valde et diminuitur in egritudine. Secunda causa est. quia potius quidam fellis deriuatur ad hoc intestinum et ideo in purum quod remanet in ipso post excretionem miseraicarum acciuit ad expulsionem et expellitur cito ad inferius intestinum. et sic propter duas euacuationes puri quidem ad epam per miseraicas. et impuri ad inferius intestinum per portanarium fellis ut in pluribus remanet intestinum vacuum. purum enim fel non mixtum tota amaritudine sua conuersum ad ipsum pungit ad expellendum. et ideo dicitur ieiunum.

¶ Intestinū longum est tertium inuolutum habens vnam reuolutionem post altam. et hoc est postremū intestinum superiorum. que gracilia siue subtilia vocantur in quibus completur digestio plus quam in inferioribus que grossa vocantur. Principalis enim operatio intestinorum inferiorum est preparatio stercorum ad exeundum. et secundaria est ad digerendum.

¶ Quartum vocatur monoculum quod continuatur superiori. Causa nominis est quia non habet nisi vnum orificium. et ideo est sicut kystis quedam in qua cum quis voluerit accipit quod reposuit quoniam per idem foramen intrat per ipsum cibus vna hora et exit alia

¶ Quintū quod vocat cholon cum predicto continuatur et vocat cholon a cholica passione. et est istud intestinum grossum spissum et cum elongat a monoculo declinat ad partem dextram conuenienti declinatione ut sit propinquus epati. eo quod sit ex ipso aliqua succio nutrimenti per miseraicas que veniunt ad ipsum. Deinde declinat ad partem sinistra et descendit et cum opponit lateri sinistro iteque regitur ad partem dextram ad posteroa descendens continuatur cum intestino recto et cum peransit splenem coartatur et constringitur. et illa de causa prohibetur expulsio ventositatis in eo qui habet apostema splenis. eo quod splen tunc recorporatur super ipsum adiuuans ad expellendum.

¶ Ultimū et sextū intestinum est rectū. quod etiam dicitur longam vel poder et continuatur cum cholon inferi. Vocat autem rectū quia recte descendit ad ficerem siue anū et continuatur cum ipso. rectitudinis autem causa est ut sepe ab eo expellat facilius extra corpus.

¶ Epas in omnibus animalibus habentibus sanguinem est membrum generans sanguinem. Miseraice vene tamen per partem epatis aliquantulum kyliuauerit ad colore sanguinis. antequam ad symam epatis pueniat. Cum enim quilibet membrum humorum cibale in se tractum ad suam puerit similitudinem in colore. et epas sit velut rubea caro quasi esset sanguis coagulatus. huius a stomacho attractum in rubore sibi siles puerit per digestionem. Est autem epas oino vacuum a villis nervorum. sed pcedunt in ipso vene que sunt principia eorum. que ramificantur ex ipso disparte subter et supra et sunt villi quedam. Et vene que a syma procedunt diuiduntur a vena que portanominatur. et sunt miseraice sugentes ex stomacho et intestinis. Et cum succo

quod est de virtute nutritiua et motiua

costas tracta est ab illis ad epar. tunc epar decoct est in sanguine. et per venam p̄cauā q̄ orit̄ sup̄ gibbū eius mittit eā in totum corpus ad nutriendū ip̄m et ab ip̄o gibbo mittit aqualitate eius per duas emulgētes venas ad renes. Syma autē epatis vocat̄ p̄cauū eius. vbi insidet rotunditati stomachi. Gibbus autē eius siue gibb⁹ vt alij volūt vocat̄ p̄caua eius rotunditas. q̄ est sup̄ius in exteriori superficie. Spumā autē succositatis attracte quā digerit q̄ebullit vt leuis et incensa mittit ad fel et ad kystim eius. Rotundū autē suū p̄uertit epar ad diaphragma vt nō rāgat nisi in p̄uero vt nō coartet diaphragma ab epate in suo motu q̄ est aliq̄n valde laboriosus Est etiā exteri⁹ rotundū vt bñ et apte coste curuent̄ sup̄ ipsum Epar autē regit tenuis p̄niculus neruosus generatus ex neruo p̄uo q̄ venit ad ip̄m vt faciat ip̄m acq̄rere sensum aliq̄n et vt liget ip̄m cū alijs viscerib⁹. Venit etiā ad epar vena pulsantis et offert ei sp̄m et seruat ei caliditate innata et motu ip̄m cū pulsu. Hec autē vena penetrat ad epatis p̄cauitate vt euet̄ illā qm̄ gibbositas ei⁹ sup̄ior euentat satis moru diaphragmatis. Chylus etiā q̄ attrahit̄ ex stomacho et intestinis nō attrahit̄ tot⁹ in vnū spacū p̄cauū epatis et vacuū. s; potius dispartit̄ in venis oib⁹ q̄ sunt in epate et ramis eay vt tota p̄rus epatis magis posset sup̄ ip̄m diuisus q̄ induisum et magis p̄leat̄ digestio et vt velocius p̄ficiat̄. et iō p̄tes venay q̄ sunt in epate subtiliores hñt tunicas q̄ ille q̄ sunt extra ip̄m vt citi⁹ calor digestiu⁹ penetret ad chylū et digerat ip̄m. Ex eo autē oriunt̄ due vene q̄ere. q̄z vna orit̄ in syma et vtilitas ei⁹ fere tota est in attractione chyli ex stomacho et intestinis ad epar et vocat̄ porta. Altera oritur a gibbo ip̄ius cuius vtilitas est deferre nutrimentū ad membra. et vocat̄ concaua. Habet autē epar ad ditamenta que sunt vt ale due aut aures q̄bus cōprehendit̄ rotunditate stomachi sicut q̄busdam digitis. et manus inter illa ad ditamenta est quod cōmune nomen ad ditamenti facit sibi proprium

¶ Fel autē est saccus q̄dā p̄niculosus. vlt̄ cystis pendēs ex syma epatis ad p̄te stomachi. et h̄z vnicā tunicā neruosam et distictū ad epar. eo q̄ in ip̄a kysti ei⁹ est meatus siue potus attrahēs hūorē subtile incēsum q̄ p̄gruit ei et bile siue cholesterā citrinā. Eortuat̄ autē meatus iste cū epate et venis in q̄bus generat̄ sanguis. et h̄z ibi fel plurimos ramos neruosos q̄ vni ip̄e introitus q̄ est ex syma epatis ad kystim sellis sit p̄pēdicularis. H̄z etiā potus aptos ad stomachū et intestina ad q̄ mādāt cholere sup̄fluitatē vt mordicādo ea excitet ad expulsionē et appetitū attractōis Hui⁹ autē meatus ramus vnus p̄tinuat̄ cū duodeno. et q̄nq; aliud p̄uū de eodē meatu p̄tinuat̄ cū fundo stomachi. Aliq̄n autē ecōtra magnus p̄uenit ad fundū stomachi et p̄u⁹ ad duodeni. vt in plurib⁹ aut meatus intrat cū duodeno p̄uē⁹. Adhuc autē introit⁹ cāne sugētis cholera p̄rim⁹ ē introitus siue meatus in vesica. Antiq̄ autē fel kystim minorē vocauerūt et vesicā kystim maiorē. H̄z etiā dicit̄ q̄ kystes vocat̄ absolute vesica. et kystes tos v̄ter vsq; ad femora. v̄ne receptaculū. q̄d satis p̄cordat̄ his q̄ dicit̄ de vesica minore et maiore. Cā autē q̄e cholere kystis est in epate est vt mūdet epar a sup̄fluitate cholericā. et vt calefiat sicut vas p̄submissiōe. et submissiōe sanguis a sup̄fluitate spumosa. et etiā vt facili⁹ resoluat̄ feces q̄n m̄ p̄ionefellis p̄mouet mordicādo intestina. Et etiā vt nō mollificent lacerti eoy. Fel autē sicut vesica vnā h̄z tunicā p̄positā ex trib⁹ sp̄ib⁹ villos. Quā autē nō attrahit̄ cholera aut siq̄dem attrahit̄. s; nō p̄lere. eueniūt nocumēta. Quā etiā cholera retinet̄ sup̄ fel inducit apoplemata epatis et ictericiā. et q̄nq; putrefcit. et tūc inducit febres malas. q̄n aures sup̄erflue fluit ad membra v̄ne vlcera ea. et si ad alia membra v̄ndans deriuat̄ heryspulā et formicā et h̄mōi. Et q̄n sp̄argit̄ in toto corpe q̄et a accidit ictericia. Et q̄n fluit ad intestina inducit solutōem ventris cum intestinoy rasura

¶ Splen grece. latine lien est mēbr⁹ longū ad modū lingue p̄iunctū cū stomacho ex p̄te sinistra. p̄tensuz vsq; retro vbi est dorsum attrahēs melancholiā cū collo p̄tinuato siue meatu p̄rimo cū p̄cauitate epatis. Et q̄ vocat̄ euacuatozium sanguis et aduersionis eius cinere. q̄ est melancholia naturalis et accūralis. et h̄z quandā virtutem resistendi cordi ex latere vno. et felly et epati ex latere alio. Trahit autē turbiditate sanguis et digerit eā. et q̄n accrescit aut pontica efficit̄ mandat eā ad os stomachi. vt excitet appetitū in eo. et tempet caliditate ip̄ius. Vna autē p̄ quā mandat est magna vena. Quā autē debilitat̄ splen in trahēdo melancholiā. ex epate accidit in corpe egritudies melācholice sicut morphec nigre caneri et varices. elephantie. lepra. Si autē bñ attrahit̄ sed nō p̄ra se expellere sup̄fluū. oppilat̄ et fit magnus et intumescit et forte apoplemat. Si autē expellit eā sup̄flue et est pontica facit esurie nimia et appetitū cibi immoderatū. si autē est accerosa facit nausē et vomitū. et intestinis aliq̄n facit accidere excoziationē. Splenis p̄cauitas sequit̄ stomachū. et eius p̄uertitas v̄nit ad costas. et suspensio eius cū costis nō est cū ligamētis fortib⁹ et plurib⁹. sed cū paucis villosis q̄ vtgotant̄ euz p̄niculis costay. et in eodē latere p̄tinuat̄ cū venis pulsantib⁹ et q̄ertis. Adhuc autē latus eius p̄cauū sup̄ficialiter venit sup̄ stomachū q̄suis sit eque distās in inferiori epatis cadēs apud inferius stomachi. Continuat autē inter ip̄m et stomachū vna vena incarnata etiā v̄trūq; ip̄soy. p̄ quā est q̄dam suspēso eius et eadē sustentat ip̄m a syphac q̄ cōstat ex duab⁹ tuz micis cū ramis q̄ ex ip̄a sepan̄ in splene q̄ sunt multi nūero. sed p̄uī. et intrant ip̄m et zyzbū. Ex q̄bus oibus p̄z q̄ sub p̄riete. sub diaphragmate est in latere dextro epar. et in sinistro splen. Et situs in oibus aialib⁹ hñtib⁹ hec duo membra est vt vnus et idē. Splen autē hoīs est strictus et lōgus et sillis in exteriorib⁹ spleni porci. Epar autē hoīs est rotundū sile in figura epati tauri. s; nō sit tantū in q̄nitate et in eo sicut in vase nō est cholera rutea. sed h̄z p̄riam kystim in q̄ continet̄ In q̄busdā autē regionib⁹ non inuentur kystis siue vas cholere q̄d est fel in oib⁹ suffocatis. Hoc em̄ oportet esse. qz ille regiones sunt frigide et humide valde. et iō in ebullitōne kyli in epate p̄ay est q̄d ebullit. et non habet kystis virtutem in attrahendo. sed distanditur in epate et in intestinis. et corumpit ea. et ideo suffocantur oues. Epar autem applicatū vene maiori que est inter cor et epatis gibbum non habet colligantiā cum partibus orthy ascendētib⁹ ex corde. et descendētib⁹ ex ip̄o. Vena autē illa maior ex qua ramificat̄ myserace est etiā applicata syme epatis in porta per quam est ingressus et attractus chyli ex stomacho et intestinis. Splen autē est applicatus vene maiori que venit ex gibbo epatis. Quidam em̄ ramus illius extenditur vsq; ad splenē. et per illam trahit̄ choleram nigrā que est melancholia. Vnde ag v̄udo autem splenis (vt Plinius auctor est. x. lib. 3) ritum et intemperantiā loci facit

Epitoma triū librorum de anima

¶ **Renes** autē membrū attrahens superflūā aquositatē sanguinis a gybbo epatis per duas emulgentes completa digestionē in epate. necessaria em̄ est multa & superflua aquositas cibo. quia aliter non flueret ex intestinis per mysterat eas ad epar. Cum autē in epate completa est digestio tunc non est necessaria. qz tunc sanguis aptatus est qui vadit ad membra. & ideo creati sunt renes attrahentes eam p̄ foramen quod est in medio eoz. Et illi q̄dem duo sunt. qz si effice vnus magnus coartaret locus & non traheret sufficienter aquositas ad descensum sufficientē. Duo etiaz ideo sunt vt si accidat nocuentū vni alter faciat opationem. Renes aquositatē que peruenit ad eos purificant & mittunt ad vesi cam existentes colatoria supfluaꝝ humiditatū que currunt ad vesicam. Aquositas autē que ad eos puenit est adhuc pmixta alicui parti sanguinis. & est sicut lotura carnis quādo fortiter est lota. & hunc sanguineꝝ ab ipsa separant renes ad nutrimentū suum & aliaz partū que sunt eis vicine. ppter quod etiam cum renes debiles sunt in separando sic vti na sicut lotura carniū. Eodem modo est de epate quādo epar ex debilitate sua nō satis separat sanguinē. sed cū nimio sanguine mittit eam ad renes cum vrina. tūc similis sit sicut lotura carniū. Et hoc accidit ex defectu caloris. Omnia em̄ animalis interiora membra optet esse sicut fornacem in qua sit calor naturalis. & optet q̄ calor sit conseruatus in duobꝝ eo q̄ ille calor regit eorum corpus sicut princeps regionem que est regnum ipsius. Epar autem est ad decoquendum et ad digerendum. & ita omne animal habens sanguinem indiget corde & epate. Animal autem spirans ppter hoc requirit pulmonem. vt in capitulo de voce dictum est

¶ **Vesica** vltimū est interiorꝝ membrꝝ & pendet a vīs precedentibus a renibus p̄ quas effluit vrina in vesicaz. He autem due vie inter duas tunicas vesice procedunt ad principū illius partis virge que est collū vesice tam in viris q̄ in mulieribus. & ibi cadunt in concauū vesice. Vesica autē hominis magna est respectu sui corporis. Et suba virge ē applicata collo vesice in omnibus animalibus nobis notis. Et tū de anatomia p̄ intelligentia multoz dictoz supra de vir tibus nutritiua & moriua

¶ Hunc operi longo fas est imponere finem

Apologia

¶ Quāuis alienas lineas insequentē difficile sit nō alicubi excedere. rāto nihilominꝝ studio magni Alberti philosopho rū principis (q̄ erroribus scitentē ethnicoz phiam non parua ex parte purgavit. atqz raso mulieris captiue capite. sup̄ cilijs pilis & vnguibꝝ amputatis. iuxta domini in Deuteronomio preceptū de ancilla atqz captiua fecit israelitē) com̄ mentaria in diuersos libros Aristotelis edita lustrasse me arbitroz vt nihil vel admodū parū huic inseruerim op̄i q̄ sua non sit auctoritate roborarum. Si quis igitur lycophāta nostros labores quos studiosoz cathecleon prefati doctoris cōtemplatione susceptimꝝ carpere voluerit & genuinū in nos dente exercere. an eius scriptis quod excerptimus consentaneū sit nec ne videat. & sic in eum vel in ergodiocetē nostrum temerariā horum editionem & in orbem disseminat̄ nationem referat qui hec ipsa cōmentaria pro decidētis dubijs nōnullis plurimū pfutura censuit.

¶ **Cōmentarij** trium libroz Aristotilis de anima intitulati. adiectis in calce duobꝝ epitomatibus non paucis lucubrationibus in famosissima agrippinē Colonie academica p̄ Bezardū Herderwicceñ artū liberaliū magistrum et sacre theologie Licentiātū in eadem regentem processum burse Laurentiane cōtinētes absoluti & accuratissime castigati opera & impēi honesti viri Henrici Quentell Coloñ ciuis im pressorie artis calorecniꝝ characterisati Anno gratie Willelmo Quadringentesimo sup̄ Nonagesimūseptimo Sexto calēdas Junij. ad finē operatū sunt. pducti. De quo sit bñdictus Iesus marie filius cum omnibus celestis hierusalē ciuibꝝ Amen

Paterni Chrysolomi Cuius primum dicitur et vena p[er]d[ur]at. et p[er]n[er]it in p[er]p[et]uum. et iustificatione. et sanctitatem et liberatum
 filium adoptivum. et hereditatem sui. et fraternitatem ad unguento copulata. et sanctissimum donum largissima vno sermone signata
 dicitur si magis dicitur valuit et aut dicitur aut e[st] ut magna nobis daret et p[ro]p[ri]etate dicitur et p[ro]p[ri]etate ad imp[er]andum
 dicitur no[n] semper imp[er]ant quod p[er]tinet. nec semper qui iusta sunt p[er]tinet. v[er]o em[er]it s[er]v[er]e quod ad utilitatem e[st] p[ro]p[ri]etate s[er]v[er]e
 et no[n] semper no[n] imp[er]ant s[er]v[er]e v[er]o Tu q[ui] ip[s]e filius es et p[er]tinet tibi utilia s[er]v[er]e accipere et illud dicitur p[ro]p[ri]etate dicitur s[er]v[er]e p[er]tinet
 con[m]m[un]ia et hereditas imp[er]antibus et si habent iustitiam ut p[er]tinet et p[er]tinet et p[er]tinet et p[er]tinet et p[er]tinet et p[er]tinet et p[er]tinet et p[er]tinet
 habere et dicitur q[ui] dicitur p[er]tinet et p[er]tinet no[n] no[n]at h[ic] cupit dicitur p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua
 p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua
 et Chrysolomi et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua
 h[ic] et no[n] filij domini dicitur no[n] s[er]v[er]e ac s[er]v[er]e no[n]at auct[orit]ate Tu p[ro]p[ri]etate h[ic] et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua
 dicitur h[ic] et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua
 no[n] no[n]at et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua
 dicitur et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua
 dicitur et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua et p[ro]p[ri]etate tua

Marginal notes on the left side of the page, partially cut off.

